

BİLİMSEL TEFSİR BAĞLAMINDA KUR'AN TEFSİRİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER: KUR'AN YOLU VE TEFSİR-İ KEBİR MUKAYESESİ*

Esmâ Ardanuç Aydın
Yüksek Lisans Öğrencisi
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
esmaardanuc@gmail.com
Orcid: 0000-0002-6665-4643

Öz

Kur'an, bir çağa değil bütün çağlara indirilmiş evrensel bir kitaptır. İnsanın anlam dünyası, çevresine ve zamanına göre şekil almaktadır. Bu yüzden Kur'an'ın hitap ettiği insan O'nu sahip olduğu zihni çerçeveye göre anlamlandırılacaktır. İnsan, bulunduğu zamanın ve bağlamın şartlarından etkilenmektedir ve insanların kavram dünyası da bu olanaklar doğrultusunda gelişmektedir. Dolayısıyla 10. yüzyılda yaşamış bir insan ile 21. yüzyılda yaşayan bir kişinin, anlam ve algı dünyalarında farklılıklar söz konusu olacaktır. Çünkü her insan yaşadığı dönemin şartları içerisinde düşünür. Bu durumda farklı zamanlarda yaşayan insanların, Kur'an'ı anlama çabasının farklı sonuçlar doğurması da kaçınılmazdır. Kur'an'ın emel amacı hidayettir ve bu yüzden, üzerinde gözlem ve tefekkür edilmek üzere içerisinde evren, insan, diğer canlılar ve doğa olayları gibi pek çok konuya da yer verilmektedir. Bu bahisler ise Kur'an'ın anlaşılmasında dönemsel olarak farklı yorumlara yol açan konulardandır. Mesela, Kur'an'ın indiği dönemden bugüne kadar evrene ve içindekilere dair birçok araştırma yapılmış ve pek çok yeni bilgiler keşfedilmiştir. Bu yeni bilgiler ve insanlara sağladığı yeni ufuk, Kur'an'da bazı âyetlerin yeniden yorumlanmasına sebep olmuştur. Bu yorumlar, âyetlere kimi zaman yeni anlam kapıları açmış, kimi zaman ise dönemin insanına âyetlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Örneğin, "göğe çıkarken nefes darlığı yaşanılması" ile ilgili âyet geçmişte sadece mecazi olarak yorumlanırken bugün Kur'an'ın mucizeliğine delalet eden bir bilimsel keşif olarak açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an, Yorum, Bilgi, Algı, Değişim

---

* İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism. Geliş/Received: 20 Ocak/January 2021; Kabul/Accepted: 15 Mart/March 2021; Yayın/Published: 20 Mart/March 2021. Atıf/Cite as: Aydın, Esmâ Ardanuç. "Bilimsel Tefsir Bağlamında Kur'an Tefsirinde Meydana Gelen Değişimler: Kur'an Yolu ve Tefsir-i Kebir Mukayesesi". *Danışname Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (2021). <https://doi.org/10.5281/zenodo.4623784>

CHANGES IN QUR'ANIC TAFSIR IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC TAFSIR: COMPARISON OF "KUR'AN YOLU" AND TAFSIR-I KABIR

Abstract

The meaning world of man takes shape according to his environment and time. Human is influenced by the opportunities of time and context, and his understanding develops according to these opportunities. Therefore, there will be differences in the world of meaning and perception of someone who lived in the 10th century and who lived in the 21st century. It is inevitable that the efforts of these two people to understand the Qur'an have different results. The Qur'an is a universal book that has been revealed to all ages, not an era only. The Qur'an has many subjects such as the universe, human, other living things and natural events. Because the Qur'an has been revealed for human, and in order to reach guidance people must introduce his/her Creator to people through their creations. A lot of research has been done about the universe and its contents and many new information have been discovered since the time of the Qur'an. This new information and the new horizon that it provided to people caused the re-interpretation of some verses in the Qur'an. These interpretations sometimes reveals new meaning to the verses and sometimes provided a better understanding of the verses. For example, while the verse about "experiencing shortness of breath while going up to the sky" was interpreted only figuratively in the past, it is explained by a scientific discovery that indicates one of the scientific sides of the miracles of the Qur'an, today.

In the context of the "Kur'an Yolu (The Way of the Qur'an)" and Muqâtil bin Suleiman's interpretation, which are taken as reference in this study. Explanations that are used to see how the world of perception has changed in the interpretations of the Qur'an from the earliest times and how the horizon of meaning has expanded are included. With the expansion of human knowledge and horizon, the interpretation of the Qur'an has also changed, while this change in the world of meaning is compared between two commentaries from different periods, and information from other commentaries between these two commentaries is included. The conclusion from here is that the change in the level of knowledge, being a person of different ages, the knowledge, and experience gained in every period have also affected the interpretation of the Qur'an.

As a result, it can be said that the Qur'an is subject to an active interpretation and interpretation effort with the changing knowledge in every period. The main reason for these different interpretations is human and his effort to adapt to the developing world over time. Scientific data are increasing day by

day. When looking at the Qur'an in a correct order in the light of these data, the Quran can be interpreted both in more depth and from different perspectives. One of the points that will set an example for the richness of meaning in the Qur'an can be obtained by looking at it from a scientific perspective.

Keywords: Tafsir, Qur'an, Comment, Knowledge, Perception, Change.

Giriş

İnsan, taşıdığı kabiliyetler yönüyle çok donanımlı bir varlıktır. Çevresinde bulunan görsel, işitsel, dokunsal ve duygusal olaylar ve nesnelere etkilenmekte, aynı zamanda çevresindekileri de etkilemekte hatta kimi zaman onlara şekil vermektedir. İnsanın çevresine etkisi ve çevresini etkileme alanı,¹ yaşadığı mekân ve çağın olanaklarına göre değişmektedir. İki adam aynı zaman diliminde yaşamalarına rağmen birisi metropolde diğer internetin olmadığı bir köyde yaşıyorsa bu iki şahsın eşya ve olayları algılaması değişkenlik gösterecektir. Bu iki adamdan “trafiği tanımlamaları” istendiğinde, her biri doğal olarak konu ile ilgili çok farklı tanımlamalarda bulunacak, hatta köylü olan adam şehirde yaşayana göre bilgi ve tecrübe eksikliği sebebiyle belki eksik veya yanlış bir tanımlamada bulunacaktır. Çünkü köylü adam “trafik” olgusu ile hiç karşılaşmamış sadece duyduğu kadarıyla yorumda bulunabilmiştir. Kişinin algı dünyası gördükleri, duydukları, yaşadıkları ve hissettikleri ile sınırlıdır. Bu sınır her geçen gün değişmekte ve genişlemekte, gün geçtikçe yeni bir algı profili oluşmaktadır. Yani zaman ve mekâna bağlı olan algı dünyası, durağan değil dinamik bir yapıya sahiptir.

İfade ettiğimiz bu durumu genelden daha özele indirgeyecek olursak, insanların algı dünyaları kişiden kişiye de değişmektedir. Bunun nedeni ise sahip olduğu çevre, edindiği donanım ve almış olduğu ahlaki eğitim gibi olgulardır. Yani metropolde yaşayan iki insan dahi bir olay karşısında farklı düşünebilmektedir. Çünkü bu iki insan farklı ailelere, farklı eğitim düzeylerine ve farklı karakterlere sahip olabilirler. İşte bu saydıklarımızın hepsi insanın bir olayı ya da durumu algılamasına etki etmektedir.

İnsanoğlunun Kur'an'ı yorumlama çabası, ilk indiği çağda başlamıştır. Ancak bu çabanın bir ilim haline dönüşmesi, tabii döneminde gerçekleşmiştir. Kimi âlimlere göre modern çağdan 1400 yıl önce inmiş Kur'an'ın zamanla daha iyi anlaşılması normal kabul edilirken kimi âlimler bu duruma karşı çıkmaktadır. Bu duruma karşı çıkan âlimlerin başında Zehebî (ö. 748/1348) gelmektedir. Zehebî, Kur'an'ın en iyi Peygamber (s.a.v.) ve sahabeler tarafından anlaşıldığını, aksini iddia etmenin mümkün olmadığını savunmaktadır.²

¹ Kutbettin Ekinci, “Bilimsel Tefsirin Tefsir Olma Sorunu”, *Bilimname* 1 (2019), 171-172.

² Muhammed Hüseyin ez-Zehabî, *et-Tefsîr ve'l-müfessirîn* (Mısır: 1976), 2: 491.

Bazı âlimler ise Kur'an'daki temel hüküm ve kaideleri kapsayan âyetler dışında Allah'ın kudretini vurgu için indirdiği âyetlerin zamanla genişleyen bilgi potansiyeli ile daha iyi anlaşılabilceğini savunmaktadır.³

Değişen Dünya'da her gün yeni keşifler ve icatlar bulunmaktadır. İnsanın anlam dünyası bu yeniliklerle yeniden şekillenmektedir. Dolayısıyla tefsir ilminin yorumlama alanına izin verdiği konularda kaidelerine uygun yapılan her yorum müfessirin anlam dünyasına göre şekil almaktadır. Yorumlar değişkendir ve tefsir ilmi alanında yapılan her yorum Kur'an'ı daha iyi anlama çabasının bir sonucudur.

Bu çalışmada varlıkta anlam genişlemesi ve bilginin artımı ile Kur'anda yer alan kevnî ayetlerin yorumlanışında meydana gelen değişimi ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak için Mukâtil bin Süleyman'ın tefsiri ve Kur'an Yolu Tefsiri bilime konu olan ayetler bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Bu inceleme de özellikle modern bilimle ortak konusu olan ayetler esas alınmakta, böylece ayetler merkezinde yorum farklılıkları ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Modern çağdan 1400 yıl önce inmiş olan Kur'an'ın, çağın olanakları ve bilgi seviyesi ile bağlantılı olarak daha farklı yorumlanması ve yerine göre daha iyi anlaşılması muhtemel bir durumdur. Yorumlama farklı olabilir ancak varılan sonuç aynıdır.

Kur'an, bütün insanlığa inmiş bir kitaptır. İçerisinde tevhid, meâd, nübüvvet ve ahlak olmak üzere dört temel konu yer alsa da bu konuları ele alırken insanın hayatına, evrene ve evrendeki tüm canlılara dair bilgilere de yer vermektedir. Bu olgulara Kur'an'da, genelde Allah'ın kudreti ve teklifine vurguda bulunmak için yer verilmektedir. Ama sonuç olarak bu bahsedilen olgular dünyaya aittir. Bu alanda her geçen gün edinilen bilgiler artmakta ve evren daha detaylı anlaşılmaktadır.

"Hz. Peygamber (asm), aşılama yapan bir topluluğa uğradı. Onlara 'Siz bunu yapmamış olsanız da (hurma) olur!' buyurdu. (O sene) hurmalar koruk çıkardılar (iyi bir verim alınamadı). Hz. Peygamber (asm), (neden sonra) onlara (tekrar) uğradı ve 'Hurmalarınız ne durumdadır?' diye sordu. Onlar da 'Şöyle şöyle buyurmuştunuz, (biz de öyle yaptık ve sonuç böyle oldu)' dediler. (Bunun üzerine Resûlullah): 'Siz dünyanın işini daha iyi bilirsiniz.' dedi."⁴ Hz. Muhammed bir ziraat işinde, dünyalıkları siz daha iyi bilirsiniz diyerek işi uzmanlarına bırakmaktadır. O zaman bu bağlamdaki âyetleri yorumlarken

³ Abdurrahman Ateş, "Geçmişten Günümüze Bilimsel Tefsir Okulu", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4 (2012), 135.

⁴ Müslim, "Fedail", 141.

çağın bilgi potansiyeli ışığında hareket etmekte de bir beis yok gibi gözük-
mektedir.⁵

1. Kur'an'da İnsanın Yaratılışı

İnsanın yaratılışını anlamak için temelde merak edilmesi gereken konu ilk yaratılıştır. Kur'an'da, insanın (Âdem) ilk yaratılışından ve onun yaratılı-
şındaki biyolojik süreklilikten bahsedilmektedir. Allah'ın insanı nelerden ve
nasıl yarattığı O'nun kudretinin tecellisi olarak Kur'an âyetlerinde yer almak-
tadır. Kelime tekrarları oluyor. Cümle içerisinde aynı kelime tekrarı pek hoş
durumuyor.

İnsanın Kur'an'a göre ilk yaratılışı çamurdan, ikinci yaratılışı ise biyolo-
jik çoğalma yoluyla olmuştur. Kur'an ilk yaratılışı şu kelimelerle ifade eder:

- (i) Turab (kuru toprak)
- (ii) Tıyn (çamur)
- (iii) Salsal (kuru balçık)
- (iv) Hamei mesnun (şekillenmiş balçık)^{6,7}

Kur'an'da yer alan bu ifadeler insanın özünün toprak olduğunu ifade et-
mektedir. İnsanın topraktan yaratılmış olması günümüz bilimsel verileri ile
de uyumaktadır. Toprak ile insanın içerdiği maddelerin tamamen aynı oldu-
ğunu günümüz bilimsel araştırmaları saptamıştır. İnsanın ve toprağın içer-
diği maddeler sodyum, alüminyum, demir, kalsiyum, magnezyum, oksijen,
silikon ve potasyum gibi ortak maddelerdir. Amerika'daki bir kimya bürosu-
nun yaptığı analize göre insan vücudunda belli oranlarda oksijen, karbon,
hidrojen, azot, kalsiyum, fosfor gibi maddeler bulunmaktadır. Toprakta bu-
lunan her element, insan vücudunda da hassas bir denge ayarı ile yer almak-
tadır. Bu hassas dengedeki oranlarda meydana gelen değişim insan hayatını
olumsuz yönde etkilemektedir.⁸

Her şeyin özü olarak Kur'an'da yer alan su, hücrelerin %60 ile %80' ini
oluşturmaktadır. Su bir tek insan hayatında değil tüm canlılığın hayatında
önem taşımaktadır. Kâinattaki sıcaklık dengesini sağlamasından donarken
büzüşmeyip genişlemesinden kanımızdaki suyun akışkanlık özelliği saye-
sinde sağlıklı yaşamın mümkün oluşuna kadar su hayat için gereklilik arz et-
mektedir.⁹

İlk dönem müfessirleri Kur'an'da insanın yaratılışını ele alırken onun
topraktan yaratılmış olmasından hareketle toprağın renginin farklı olması ile

⁵ Veli Aba, "Tıbb-ı Nebevî Bağlamında İlahî Şifânın Kaynağı ve Değeri Üzerine Teolojik Değerlen-
dirme", *Akademik Sıyer Dergisi* 1 (2020): 112-139.

⁶ En'am 6/2, Hicr 15/28.

⁷ Özay Polatoğlu, *Kur'an ve Bilim Işığında İnsan Olurken* (İstanbul: Çıra Yayınları, 4. Basım, 2019), 169.

⁸ Caner Taslaman vd., *Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize* (İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2004), 153.

⁹ Pelin Taşkınçay, *Allah, Bilim ve Kur'an* (Ankara: Kıp Yayınları, 2018), 77-78.

insanların renklerinin farklı olmasından ve toprakların karakteristik özellikleri ile insanların karakter farklılıkları arasında kurulan bağdan söz etmektedirler. Lakin insanlar ile toprak arasındaki element uyumundan ilgili Kur'an âyetleri açıklanırken günümüz yorumcuları da bahsetmektedir.

İlk olarak varlık âlemine Hz. Adem'in yaratılışı ile giriş yapan insan, devamlılığını bedensel ve biyolojik birleşme sonucu sağlayacaktır. Kur'an'da erkeğin organından kadının rahmine doğru olan biyolojik akış sırayla şöyle ifade edilmektedir:

- (i) Meni: Meni yahut su bu maddelere ait ayet numaraları
- (ii) Nutfe: Sperm
- (iii) Alak: Döllenen yumurta
- (iv) Mudğa: Canlı et parçası yahut organizma^{10, 11}

Kur'an'da insanın biyolojik olarak üreme safhaları ayrıntılı bir şekilde verilmektedir. Meni olarak Kıyamet sûresi 37. âyette¹² yer alan ifadeden kasıt erkeğin organından boşalan menidir. Bilimsel araştırmalar gösteriyor ki her meni sperm içermemektedir. İşte bu karışımli sıvıdan oluşan sperm Kur'an'da nutfe olarak ifade edilmektedir. Erkek üreme organından kadın rahmine ulaşan spermelerden sadece biri ya da birkaçı rahim duvarına tutunarak döllenmektedir. İşte Kur'an bu aşamayı alak olarak ifade etmektedir. Bundan sonra ise zamanla oluşumu tamamlanan embriyo Kur'an'da mudğa kavramı ile yer almaktadır. Bu kavram Hac sûresi 5. âyette¹³ "kısmen belli belirsiz bir çiğnemlik et parçası" şeklinde açıklanmaktadır. Embriyo döneminin ilk aşamasına bakıldığında modelin üzerinde dış izleri olan küçük bir et parçasına benzediği görülmektedir. Bir çiğnemlik et parçasının zamanla kemiğe dönüştürülüp ona et giydirildiğinden de Muminun sûresi 14. âyette¹⁴ bahsedilmektedir. Yakın zamandaki bilimsel verilere göre anne karnındaki bir çiğnemlik et zamanla kıkırdak dokuya daha sonra ise kemik dokuya dönüşmektedir. Kemikleşme aşamasından sonra ise kemik dokuyu kas etleri kaplamaktadır. Kur'an insanoğlunun doğmadan önce üç karanlık evreden geçtiğini ifade etmektedir. Bilim bu üç karanlık evreyi anne karnındaki şu üç bölge ile

¹⁰ Hac 22/5.

¹¹ Polatoğlu, Kur'an ve Bilim Işığında İnsan Olurken, 169.

¹² O اَلَمْ يَكُنْ لَطْفَةً مِنْ مَنِيِّ يُدْمِنُ / O akıtılan meniden bir damlacık (sperm) değil miydi?

¹³ Ey insanlar! اِنَّ مَخْلَقًا فَآلَا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ رُءُوبٍ ثُمَّ مِنْ نَطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ نَطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ نَطْفَةٍ لَتُبَيِّنَنَّ لَكُمْ / Öldükten sonra dirileceğinizden kuşku duyuyorsanız şunu unutmayın ki, biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra alakadan, sonra belli belirsiz et parçasından yarattık ki size (kudretimizi) açıkça gösterelim.

¹⁴ Ardından اِنَّمَا خَلَقْنَا النُّطْفَةَ نَطْفَةً عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ انشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَبَرَكْتَ يَا اَللّٰهُ اَحْسَنَ الْخَالِقِيْنَ / Ardından nutfeyi (döllenen yumurta) alakaya (rahimde asılıp beslenen embriyo) çeviriyor, alakayı şekilsiz et (görünümünde) yapıyor, bu etten kemikler yaratıyor, daha sonra da kemiklere adale giydiriyoruz; nihayet onu bambaşka bir yaratık halinde inşa ediyoruz. Yapıp yaratıcıların en güzeli olan Allah çok yücedir.

açıklar: Karın duvarı, rahim duvarı, amniyon kesesi(ceninin etrafında olan ve içi bir sıvı ile kaplı kese). Necm sûresi 45 ve 46. âyetlerde¹⁵ ise cinsiyet belirleyen unsurun erkek sperm olduğunu göstermektedir. Bu bilimin yeni aydınlattığı bir noktadır. Mürselat sûresinde de anne rahminden dayanıklı yer¹⁶ diye bahsetmekte ve embriyonun burada belli bir süre geçireceğini ifade etmektedir.¹⁷

Kur'an'da embriyoloji ile ilgili açıklamalara yer verilmesine rağmen eski dönem müfessirleri, bu âyetleri açıklarken günümüz biliminin verilerinden haberdar olmadıkları için açıklamalarında bu bilgilere yer verememişlerdir. Günümüze ulaşan ilk tam tefsir olma özelliğini taşıyan Mukâtil bin Süleyman'ın (ö. 150/767) tefsirinde bu âyetler sadece yaratılıştaki toprağın parmağın arasından süzülen bir özellikte olduğu ifade edilerek açıklanırken, çağımızda yazılan *Kur'an Yolu Tefsiri*'nde toprağın insanlığın yediği tüm gıdaların ana kaynağı olduğu ve dolayısıyla bu gıdalarla beslenen insanın sperm ve yumurtacıklarının da ana kaynağının toprak olduğuna dair bilimsel bir görüşe yer verilerek âyetlerin açıklandığını görmekteyiz.¹⁸

Bu iki tefsirin kıyasıyla âyetleri yorumlamada müfessirlerin zihin dünyalarındaki değişime bağlı olarak farklı bilgi ve yöntemlere dayalı bir tevile baş vurdukları açıkça anlaşılmaktadır.

2. Kur'an'da Ağrı/Acı Hissi

İnsanların ağrı ve acıyı hisseden organlarının derileri olduğu yakın zamanda keşfedilmiştir. Deride bulunan ağrı reseptörleri sayesinde insanlar acı ve ağrı hissetmektedir. Bunu en güzel kanıtlayan buluşlardan biri de tıpta "hayalet ağrı" olarak adlandırılan bir kişinin kaybettiği uzvunun ağrısını hissetme durumudur. Deriler arasındaki bağlantıdan dolayı elini kaybeden biri olmayan bu uzvunun ağrısını hissedebilmektedir. Bu keşfe bundan yüzlerce yıl önce Kur'an'da işaret edilmektedir:

*"Kuşku yok ki, âyetlerimizi yalanlayan kimseleri gün geldiğinde bir ateşe atacağız; onların derileri şişip acı duymaz şekle geldikçe, derilerini yenileriyle değiştiririz ki acıyı hissetsinler. Allah her daim üstündür ve hikmetlidir."*¹⁹

Bu âyette "acıların deri tarafından" hissedildiği hususu, modern bilimin keşfinden 1400 yıl önce yer almıştır.

Bu âyetin tefsirinde, derilerin yenilenmesi durumuna dair bazı açıklamalar yer alsa da bu yenilenmenin ağrı reseptörleri ile olan bağlantısına *Kur'an*

¹⁵ وَاللَّهُ خَلَقَ الرُّوحَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى / Rahime atıldığı zaman nutfeden (embriyo) erkeğiyle dişiyle iki cinsi yaratan da O'dur.

¹⁶ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ / Onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik.

¹⁷ Taslaman vd., Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize, 157.

¹⁸ Hayreddin Karaman vd., *Kur'an yolu: Türkçe Meal ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007), 2: 81.

¹⁹ Nisâ 4/ 56.

Yolu Tefsiri dışındaki tefsirlerde rastlayamadık. Bu tefsirde, insan üzerine yapılan araştırmalar sonucunda ağrı ve acıyı hisseden ve beyne ulaştıran organın deri olduğunun tespit edildiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla âyet bağlamında bu bilgi dikkate alındığında, uzun zaman yanan insan derisi yenilenmedikçe acıyı hissedemeyeceği anlaşılmaktadır. İnsanın, acıyı her seferinde yeniden hissetmesi için deri yani ağrı reseptörleri yenilenmelidir. Bu ilahi azabın bir gerekliliğidir.²⁰

Yukarıda geçen Mukâtil bin Süleyman'a ait *Tefsîr-i kebîr'de*, derilerin yenilenmesi durumu hakkında, deri ateş ile yandıktan sonra derinin bir dünya günü süresince yedi kere değişeceği ifadesi yer almaktadır. Deride bulunan ağrı reseptörleri hakkında en ufak bir bilgiye bile sahip olunmayan bir çağda yazılan bu tefsirde, ağrı reseptörlerine dair bilgi ile bağlantılı bir yoruma yer verilmemesi gâyet tabidir.

3. Kur'an'da Evrenin Başlangıcı

Evrenin varlığa gelişine dair iki görüş vardır. Birincisi evren ezelden beri vardır, zamanla gelişmiştir, görüşüdür ki buna evrim adı verilmektedir. Diğeri ise evrenin yoktan var edildiği görüşüdür ki buna da big-bang teorisi denmektedir. Evrenin yoktan var edildiğine dair görüş günümüzde genel kabul gören ve evrim teorisini çürüten görüştür.

1900'lü yıllarda big-bang teorisi ispatlanmıştır. 1940'lı yıllarda Hoyle evrenin bir patlama sonucu meydana çıkmasının kalıntısı olması gerektiğini ifade ederek big-bang teorisine meydan okumuştur. Hoyle'un bu meydan okuması üzerine big-bang kalıntısı ve delili için araştırmalar başlamıştır. 1990'da Cobe uydusundan gelen veriler big-bang için kesin kanıt niteliğinde görüldü. Tüm evreni oluşturan bir patlamadan çıkan radyasyon tek bir noktaya ulaşan bir dalgayı değil her yere yayılan bir dalgayı izlemeliydi. Cobe uydusu bu radyasyonu yakalayarak big-bang'i kanıtlamıştır. Evrendeki hidrojen ve helyum oranı ile uzaydaki oranın benzerliği de big-bang için diğer bir kanıttır. Başka bir kanıt ise entropi yasasıdır. Bu yasa evrendeki her şeyin düzensizlik ve yok olup tükenmeye doğru evrildiğini savunmaktadır. Düzensizliğe doğru yol alan bir düzenin muhakkak başlangıca ve sona ihtiyacı vardır. Big-bang, başlangıcı olan evrenin sonunun da bir gün geleceğinin göstergesidir.²¹

Kur'an'ın, bu keşiften 1400 yıl önce evrenin bir patlama ile yoktan var edildiğini ve bir gün yok olacağını ifade ettiğini savunan âlimler, bulunmaktadır.

²⁰ Karaman vd., *Kur'an Yolu*, 2/81.

²¹ Taslamam vd., *Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize*, 30-31.

“İnkâr edenler, gökler ve yer bitişik halde iken o ikisini ayırdığımızı ve her canlıyı sudan yarattığımızı görmezler mi? Hâlâ inanmayacaklar mı?”²²

“Dahası O, duman halinde bulunan göğe iradesini yöneltti; ardından ona ve arza, ‘İsteyerek veya istemeyerek (varlık sahnesine) gelin!’ buyurdu. ‘İsteyerek geldik’ dediler.”²³

Enbiya sûresi 30. âyette, evrenin patlamadan önce bitişikliğine; Fussilet 11. âyette ise evrenin patlamadan önceki gaz haline işaret olduğuna dair yorumlar bulunmaktadır.

Enbiya sûresindeki bitişik olan göklerin ve yerin ayrılması mevzusu kadim müfessirler²⁴ tarafından genel muhtevası ile üç farklı şekilde yorumlanmıştır:

a) Gökyüzü ve yeryüzü yaratılışın en başında birbiri ile bitişikti belli bir zaman sonunda Allah onları ayırdı ve aralarına havayı yerleştirdi.

b) Gökler birbirine bitişikti, daha sonra Allah onu yedi kat sema haline getirdi; yeryüzü de bitişikti, Allah yeri de yedi kat yeryüzü şekline soktu.

c) Gökler birbirine bitişikti yağmur yağdıramıyordu; yerler birbirine de bitişikti üzerinde bitki oluşturamıyordu; Allah göğü yağmura, yeri bitki bitirmeye elverişli hale getirdi.²⁵

Mukâtil bin Süleyman ise tefsirinde bu âyetleri açıklarken yeryüzünden yükselen su ile Dünyanın oluştuğunu ifade etmektedir. Bu yorum günümüzdeki bilimsel veriler ile çatışmaktadır. Bu da bize tefsirin değişen bilgi potansiyeli ile güncellenmesinin gerekli olduğunu göstermektedir.²⁶

Ebû Müslim İsfahânî (ö. 322/934) ise bunlardan farklı olarak “fatk” kelimesinin yoktan yaratma anlamına geldiğini savunur. İsfahânî’ye göre yaratmadan önce bitişik bir şekilde bekleyen âlem “fatk” ile meydana gelmiştir. Şakir Kocabaş (ö. 2006) ise bu âyette geçen semavatı uzaylar, arzı ise maddi kütleli olan her şey şeklinde yorumlamaktadır. Günümüz modern bilimin verileri bu âyete bir yorum daha eklemesiyle daha iyi anlaşılmasına sebep olmuştur. Âyetin anlaşılması için big-bang teorisinden yararlanılmaktadır.²⁷

Modern çağda yazılmış *Kur’an Yolu Tefsir’inde* ilgili âyetler açıklanırken bilimsel verilerden yararlanılmaktadır. Uzayda zamanında toz ve gaz halinde olan kütleler merkezi çekim kuvveti sayesinde büzüşmektedir ve bu kütleler farklı noktalarda yoğunlaşarak kopmuşlar ve uzay boşluğuna fırlamışlardır.

²² el- Enbiyâ 21/ 30.

²³ Fussilet 41/ 11.

²⁴ Karaman vd., *Kur’an Yolu*, 3/675.

²⁵ Karaman vd., *Kur’an yolu*, 3/675.

²⁶ Mukâtil bin Süleymân, *Tefsirü Mukâtil b. Süleymân* (Kahire: el-Hey’etü'l-Mısriyyeti'l-Amme li'l-Kitab, 1979), 3.

²⁷ Şakir Kocabaş, *Uzay ve Maddenin Yaratılışı*, İstanbul: Küre Yayınları, 2003), 49.

Yine merkezi çekim kuvveti nedeni ile bu kütleler, dönerek soğumaya başlamışlardır. Küçük parçalar büyük parçaların çevresinde dönmeye başlamıştır. Bu sayede tek bir kütleden milyarlarca galaksi ve sistem oluşmuştur. Dünyamız ve diğer gezegenler soğuyarak günümüzdeki şekillerini almaya başlamıştır.²⁸

4. Kur'an'da Göğe Çıkarılan Yaşanılan Zorluk ve Zamanla Yorumlanışında Meydana Gelen Farklar

Gökyüzüne doğru yükseldikçe basıncın arttığı ve oksijenin azaldığı bilimsel bir gerçektir. Artan basınç ve azalan oksijen miktarı insanların yukarı doğru yükselirken nefes darlığı yaşamalarına sebep olmaktadır.

Bu durum Kur'an'da En'âm sûresinde şöyle ifade edilmektedir. *"Allah kimi doğru yola yönlendirmek isterse göğsünü İslâm'a açar; kimi de şaşırtmak isterse, göğe çıkıyormuş gibi onun göğsüne sıkışma ve eza verir. Allah kâfirlere işte böyle karşılık vermektedir."*²⁹

Âyette Allah'ın saptırdığı kişinin psikolojik sıkıntı durumu, insanın göğe yükselirken yaşadığı fizyolojik sıkıntıdan hareketle anlatılmaktadır. Âyette hem bağlanma içgüdüsünü karşılayamayan insanın yaşadığı psikolojik sıkıntıdan hem de gökyüzüne yükselen insanın yaşadığı kalp sıkıntısından bahsedilmektedir. âyeti bu şekilde yorumlayan tefsirler olmakla birlikte *Kur'an Yolu Tefsiri'*nde konunun ayrıca psikolojik boyutuna da değinilmiştir.

Bu duruma Muhammed b. Cerîr et-Taberî (ö. 310/923), İbn- Kesîr (ö. 774/1373) gibi kadim müfessirler³⁰ birbirinden farklı yorumlar getirmektedirler. Taberî, bu âyeti tefsir ederken, göğe tırmanan kişinin zorluk yaşadığı gibi kâfirlerin de hırçın ve ufku daralmış kimseler olacağını belirtmektedir. İbn Kesîr bu âyeti çeşitli rivâyetlerle açıklamaktadır. Bu rivâyetler şu üç yorumu içermektedir: Kalbinin dar olması hasebiyle kâfirin kalbine hayır giremeyeceği, göğe yükselmenin imkânsızlığı gibi kâfirin kalbine iman girmesinin de imkânsız olduğu, tevhit kelimesinin kâfir için dar olması ve kâfirin kalbinin tevhitte göğe yükseliyormuşçasına acı çekiyor olmasıdır. İbn Kesîr'in yer verdiği rivâyetlerden göğe yükselmenin imkânsızlığına işaret edenlerin asılsız olduğu bugün ortaya çıkmıştır. Çünkü insanoğlu aletler kullanarak gökyüzüne yükselmeyi başarmıştır. Mukâtil bin Süleyman ise bu âyete ele aldığımız bağlamda özel bir açıklama getirmemektedir.

Âyete dair yorumların, zamanla göğe yükselenin yaşadığı fiziki zorluk bağlamında genişlediğini ve âyet nezdinde yapılan göğe yükselmenin

²⁸ Karaman vd., *Kur'an Yolu*, 3/675.

²⁹ En'âm 6/ 125.

³⁰ Abdülhamit Birışık, "Müfessir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1989), 31/498-500.

imkânsız olduğu yorumu gibi yanlış yorumların zamanla itibar kaybettiğini görebilmekteyiz.

5. Kur'an'da "Çiftler Halinde Yaratılış" ve Zamanla Yorumlanışında Meydana Gelen Farklar

Kuranın ifadesine göre Evrende yer alan her şey çiftler halinde yaratılmıştır. *"Toprağın bitirdiklerini, kendilerini ve daha bilmedikleri nice şeyleri çift çift yaratan Allah her türlü eksiklikten uzaktır."*³¹

*"Her şeyden çift çift yarattık, inceden inceye düşünesiniz diye."*³²

Bu âyetler, Peygamberimiz (s.a.v.) zamanında bitkilerin çeşit çeşit yaratılması ve insan ve hayvanların erkekli dişili yaratılması olarak anlaşılmıştır.

Lakin günümüz yorumcuları bu âyete çok daha geniş açıklamalar getirebilmektedir. Evrende yer alan en küçük varlıktan en büyüğüne kadar her şey çiftler halinde yaratılmıştır. Varlıklar atomlardan meydana gelmektedir. Atomlar ise nötron, proton ve elektronlardan oluşmaktadır. Bunlar ise kuarkları içermektedir.

Her şeyin yapıtaşı olan atomların içerisinde çiftli bir yaratılış olduğu günümüzde bilinen bilimsel bir gerçektir. Atomun oluşumunda rol oynayan elektronların eşi pozitron, protonların eşi anti proton ve nötronların eşi anti nötronlardır.

Atom altı en küçük parçacıklar olan kuarklarda da çiftli yaratılış görülmektedir. Bilim adamları yeni bir kuark keşfettiklerinde bu kuarkın eşinin ilerde keşfedileceğinden emin oldukları için önceden bu zıt kuarkın ismini bile vermişlerdir. Mesela "bottom" kuarkı bulunduğu çiftinin adı daha bulunmadan "top" olarak konulmuştur.³³

Bu âyetlerin indiği dönemde hayvanların ve insanların cinsiyet farkından dolayı çiftli yaratıldığı bilirse de bitkilerin dahi erkek ve dişi olarak ikiye ayrıldığı bilinmemekteydi. Yapılan araştırmalar sonucu bitkilerinde çiçeklerinin dişi ve erkek olarak farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bazı bitkiler bünyesinde hem erkekliği hem de dişiliği barındırırken bazı bitkilerde erkek ve dişi çiçek tamamen ayrıdır. Bu âyetlerde her şeyi çiftli yarattık derken sadece bitki çeşitlerine değil, bitkilerin erillik ve dişiliğine de işaret bulunmaktadır.³⁴

Bazı yorumcular, Yâsîn sûresi 36. âyetin atomların çiftli yaratılışıyla birlikte fotonların dalga ve parçacık şeklinde yayılışına da işaret ettiğini savunmaktadırlar. Çünkü kaynaktan çıkan ışık parçacık halinde çıkar, dalga olarak yayılır ve yine parçacık olarak karşı zemine çarpar.

³¹ Yâsîn 36/36.

³² Zâriyât 51/49.

³³ Taslaman vd., Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize, 60.

³⁴ Taslaman vd., Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize, 60.

Mukâtil'in tefsiri olan *Tefsir-i kebir'de* "zevc" kavramı Fahreddin er-Râzî'de (ö. 606/1210) olduğu gibi çeşit ve tür olarak ifade edilmektedir. Hatta "Her şeyin türlü olarak yaratılmasını", "deniz-kara, yaz-kış, soğuk-sıcak, kırıaç arazi-verimli arazi vb." gibi örnekler vererek somutlaştırmaktadır.³⁵

Fahreddin er-Râzî bu âyetlerde yer alan "zevc" kavramını çeşit ve tür olarak ifade etmektedir ve bu yüzden âyetin açıklamasında çiftli yaratılıştan bahsetmemektedir. Âyette çeşit çeşit bitki, hayvan ve canlı yaratılışından bahsedildiğini ifade etmektedir.³⁶

Kur'an Yolu Tefsir'inde bu âyetler açıklanırken Paul Dirac'ın keşfinden bahsedilmektedir. Atom altı dünyanın da çiftli yaratıldığına dair bilgilere âyetlerin açıklamasında yer verilmektedir.³⁷

Âyetlerdeki "zevc" kavramı, kadim müfessirlerce "çeşitli bitkiler ve canlılar" olarak değerlendirilirken, zamanla bilgi potansiyelinin genişlemesi sonucu, âyetteki bu kavram evrendeki en küçük varlıktan en büyük varlığa kadar her şeyin çiftli yapısı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

6. Kur'an'da Yağmur ve Zamanla Yorumlanışında Meydana Gelen Farklar

Su, tüm canlılar için yaşam kaynağıdır. Hatta su için evrendeki düzenin merkezinde yer alan temel unsurdur da denilebilir. Su Dünya'daki varlığını döngüsel olarak sağlamaktadır. Yeryüzündeki su buharlaşarak gökyüzüne yükselmektedir. Yükselen bu su zamanla bulutları oluşturmaktadır. Küçük bulutlar bir araya gelerek daha büyük bulutları oluşturmaktadır. Büyük bulutların içerisinde biriken su buharı belli bir yoğunluğa ulaştığında yer çekiminin etkisiyle yeryüzüne inmektedir. Bu yağışların etkisi ile yeraltı ve yerüstü suları oluşmaktadır. Bu döngü sürekli olarak böyle devam etmektedir.

Şimşek ise yağış sırasında meydana gelen bir olaydır çünkü yağış ve bulutlarla bağlantısı bulunmaktadır. Şimşek, atmosferde elektrik yükünün birikmesi ile oluşur ve bu elektrik yükünün en önemli kaynakları bulutlarda oluşan su damlalarıdır. Su damlaları yere düşerken küçük parçalara ayrılarak artı elektrik yükü ile yüklenmektedir. Hava ise eksi elektrik yükü ile yüklüdür.³⁸ Bu sürtünmeden ortaya çıkan kıvılcımın ismi de şimşek olarak adlandırılmaktadır.

Kur'an'da su döngüsü ve şimşek olayı Nûr sûresi 43. âyette birlikte zikredilmektedir. "*Bilmez misin ki, Allah bulutları sürer, sonra o bulutları bir araya getirir, sonra onları üst üste bindirerek yoğunlaşmış bulut kümesi haline getirir. Bu*

³⁵ Mukâtil bin Süleymân, *Tefsirü Mukâtil*, 3.

³⁶ Fahreddin er-Râzî, *Tefsirü Fahri'r Râzî*. (Dâr'ul Fikr, 1971), 4/371.

³⁷ Karaman vd., *Kur'an Yolu Tefsiri*, 4/489.

³⁸ Taslamam vd., *Kur'an Hiç Tükemeyen Mucize*, 110.

sırada bulut aralarından çıkan şimşegi hissedersin; semadan, gökteki bulut kümelelerinden dolu yağdırır da bunu istediğine denk getirir, istediğinden de onu uzak tutar, bu arada şimşeginin ışığı neredeyse gözleri görmez hale getirecektir.”³⁹

Bu âyette, bulutların nasıl oluştuğu ve yağışın nasıl meydana geldiği anlatılmaktadır. Bununla birlikte uzun süre bulutların ateşlenmesi olarak tarif edilen şimşek olayının da aslında yağış ile bağlantılı olduğunu bu âyette görmekteyiz. Bu da Kur'an'ın mucize oluşunun önemli delillerden biridir.

Kur'an Yolu Tefsir'inde bu âyet açıklanırken ayrıntı verilmeksizin âyette yağmurun, şimşegin, dolunun oluşumunun anlatıldığı ve bu anlatımın günümüz verileri ile birebir uyduğu ifade edilmektedir.

Seyyid Kutub (ö. 1966), bu âyeti yorumlarken bulutların ve yağışın oluşumunu teker teker açarak anlatmaktadır. O bu âyetin açıklamasında bulutların dağ gibi inişli çıkışlı olduğunu bir uçak yolcusunun bunu çok net görebileceğini de ifade etmektedir.⁴⁰

Taberî'nin açıklamasında bulutların üst üste gelmesi sonucu yağmurun bulutların arasından çıktığı ifade edilmektedir, şimşek ile ilgili önemli bir açıklamaya ise yer verilmemektedir.⁴¹

Tefsir-i kebir'de ise bu âyet açıklamasında yağmurun bulutların birbiri üzerine yığılması sonucu onların arasından çıktığı ifade edilmektedir. Bu geniş bir açıklama olmamakla birlikte günümüz verilerine ters düşen bir açıklama da değildir.⁴²

16. yüzyıla kadar yer altı sularının kaynağının yağmur suları olduğu bilinmemekteydi. Yer altı suları kimine göre rüzgârın etkisi ile havaya fışkıran okyanus suyuydu, kimine göre ise yerden yükselen su buharının dağların üzerinde oluşturduğu soğuk yer altı gölleri idi. Ama Kur'an bu bilgilerin yanlışlığını ve yer altı sularının esas kaynağının yağışlar olduğunu 1400 yıl önceden ifade etmektedir.

“Allah'ın gökten suyu indirip onu yerdeki kaynaklara akıttığını görmedin mi? Sonra onunla değişik renklerde bitkiler bitirir, sonra bu bitkiler gelişip olgunlaşır; ardından bitkilerin sarardığını görürsün, sonunda Allah o bitkiyi kırılıp ufalanmış hale getirir. Kuşkusuz bunda akıl sahipleri için bir ders bulunmaktadır.”⁴³

Başka bir âyette de suyun arzda tutulduğundan bahsedilmektedir.

³⁹ Nûr, 24/ 43.

⁴⁰ Ebû Abdillâh Muhammed bin Ahmed b. Bekr Kurtubî, *el-Câmi Li Ahkâmi'l- Kur'ân* (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 2006), 3/88.

⁴¹ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmi'ul- beyân An Te'vîli Âyi'l Kur'ân* (Kahire: Dâru Hicr, 2001).

⁴² Mukâtil bin Süleymân, *Tefsirü Mükkâtil*, 3.

⁴³ Zümer 39/ 21.

“Gökten uygun ölçüde suyu indirir, onu arzda tutarız. Kuşkusuz bizim onu gidermeye de gücümüz yetmektedir.”⁴⁴

Suyun ölçülü indirilmesi hakkında, bazı yorumcular suyun yeryüzüne ilk yaratılış sırasında belli ölçü ile indirilmesinin kastedildiğini söyleseler de çoğunluk “suyun ölçülü indirilmesinin” su döngüsüne işaret olduğunu ifade etmektedir.

Mukâtil’in tefsirinde bu âyetlerde yer alan “gökten belli bir ölçüyle indirilen su” dan Dünya’da geçim sağlayacak miktar kadar suyun indirildiği kast edilmektedir; açıklaması yer almaktadır. Mukâtil, yerde durdurulan su ile ise pınarların kastedildiğini ifade etmektedir. Bu yorum bize göre yer altı sularına değil de yer üstü sularına işaret etmektedir. Yer üstü suları da nitekim arzda tutulmaktadır. Mukâtil, Zümer sûresinde yer alan ilgili âyetin tefsirinde de kaynaklarda biriken suyu hem pınarlar hem de yer altı kaynakları şeklinde yorumlamaktadır.⁴⁵

Bu âyetlerde gökten inen suyun arzda tutulması ve kaynaklarda akıtılması, yer altı sularının kaynaklarının yağış suları olduğuna işaret etmektedir. *Kur'an Yolu Tefsiri'nde* bu durum şöyle açıklanmaktadır:

Mü'minûn 18. âyetin dikkat çektiği yağmur olayındaki ilâhî yasalardan biri de yağmur suyunun ‘arzda tutulmasıdır’. Eğer yağmur suyu arzda tutulmasaydı ve olduğu gibi dibe inseydi yeryüzünde seller ve felaketler meydana gelirdi. Ya da su çok hızlı buharlaşırdı yeryüzündeki bitkiler ondan yararlanamazdı. Bu nedenle suyun arzda tutulması olayı, yeryüzü varlıkları için büyük bir nimettir.⁴⁶

Yine bu tefsirde, yağmur suyunun arzda tutulmasından, suyun yer altındaki belli katmanlarda birikerek zamanla doğal veya suni yollarla yeryüzüne çıkarılması sûretiyle insanlığa yararlı olması kastedilmiştir, denmektedir.⁴⁷

Tefsir, tüm bunlardan Allah’ın dileseydi yağmur indirmeyeceğini hatta indirse bile insanlık için faydalı hale getirmeyeceğini çıkarsamaktadır. Uzayda yağmur olayının gerçekleştiği tek gezegen dünyadır. Bu durumun insanlık için bir rahmet olduğu da tefsirde ifade edilmektedir. Dünyayı anlamlı ve değerli kılan şey hayattır. Su ise bir hayat kaynağıdır.⁴⁸

Yağmur suyunun bir özelliği, tatlı su olmasıdır. Okyanuslar ve denizler gibi tuzlu ve kirli suların buharlaşarak oluşan yağmur sularının, tatlı ve temiz suya dönüşmesi Allah’ın kudretinin delillerindedir.

⁴⁴ Mü'minûn 23/ 18.

⁴⁵ Mukâtil bin Süleymân, *Tefsirü Mukâtil*, 4/85.

⁴⁶ Karaman vd., *Kur'an Yolu*, 4/17-18.

⁴⁷ Karaman vd., *Kur'an Yolu*, 4/17-18.

⁴⁸ Karaman vd., *Kur'an yolu*, 4/17-18.

*"Yudumladığımız suyu aklınıza getirdiniz mi? Suyu buluttan siz mi çıkardınız yoksa biz miyiz onu çıkarana? İsteseydik onu tuzlu kılardık. Bu nedenle şükür edasını yerine getirmeli değil misiniz?"*⁴⁹

Bu âyeti açıklarken Mevdûdî (ö. 1979), suyun belli bir sıcaklıkta buharlaşması sonucu tuzunu kaybedip saf su haline gelmesinin yeryüzüne yağış olarak indiğinde, bu suyun çorak arazi oluşturmamasına vesile olduğunu ifade etmektedir. Denizlerden yükselen saf su, bulutlarla belirli bölgelere dağıtılmakta insanlık için gerekli olan tatlı su sağlanmaktadır. Lakin tuzlu suyun yaşam kaynağı olduğu deniz canlıları için de, tuzlu su varlığını sürdürmektedir.⁵⁰

7. Kur'an'da Renkli Dağlar ve Zamanla Yorumlanışında Meydana Gelen Farklar

Dağ, Kur'an'da bahsedilen olgulardan biridir. Kur'an'da, dağın en çok yeryüzü sâbitesi olma özelliğinden bahsedilmektedir. Ama biz burada yer tabakalarında oluşan kırıkların hareketleri sonucu oluşan dağların rengârenk olmaları konusundan bahsedeceğiz. Yeryüzü birçok dağa sahiptir, bu dağlar da patikalara sahiptir. Kur'an'da, dağların ve patikalarının farklı renklerinden bahsedilmektedir.

*"Allah'ın gökten su indirdiğini görmez misin? Sonra onunla renk ve çeşitleri farklı ürünler çıkardık. Dağların da farklı renklerde; beyaz, kırmızı, siyah yolları, kısımları vardır."*⁵¹

Günümüzde elde edilen bazı bilgiler, bu âyete farklı bir bakış açısı getirme olasılığını ve Kur'an ilahiliğini kanıtlama imkânını bize sunmaktadır. Dağlarda bu farklı renkteki yolların varlığı, en çok Çin'de yer alan Landform Coğrafi Park'ındaki Gökkuşaklı Dağlarında dikkat çekmektedir. Bu dağlarda mavi, sarı, kırmızı, yeşil ve beyaz renkte yollar bulunmaktadır.

Seyyid Kutub, bu âyetin açıklamasını yaparken beyaz ve kırmızı dağların patikalarında renk farklılıkları olacağını söyler. Bu dağlardaki patikaların aralarında gölge farkının ve renk tonundaki koyuluk-açıklık farklılıklarının olacağını ifade etmektedir. Koyu siyah halkalı patikalarında var olduğunu eklemektedir.⁵²

Fahreddin er-Râzî, çeşitli renklerde dağ patikalarının varlığının Allah'ın kudretinin göstergesi olduğunu söyler.⁵³

⁴⁹ Vâkıa 56/ 68-70.

⁵⁰ Mevdûdî, *Tefhimu'l Kur'an*, çev. Yusuf Karaca- Ali Ünal-Nazife Şişman (İstanbul: İnsan Yayınları, 1986), 6/ 98.

⁵¹ Fâtır 35/ 27.

⁵² Kurtubî, *el-Câmi Li Ahkâmi'l- Kur'ân*.

⁵³ Fahreddîn er-Râzî, *Tefsirü Fahri'r-Râzî*. (Dâr'ul-Fikr, 1971), 3/125.

Muhammed Hamdî Yazır (ö. 1942), âyetteki “cüded” kelimesinin anlamını verirken bu kelimenin “cüdde” kelimesinin çoğulu olduğunu ve bu kelimenin bir rengi diğer renkten ayıran yol gibi çizgi anlamına geldiğini söylemektedir.⁵⁴

“Cüded” kelimesinin bu tanımlaması Çin’de yer alan Gökkuşluğu Dağlarını insanın gözünün önüne getirmektedir. 2009’da koruma altına alınan bu dağların varlığı çok öncelere dayanmakla birlikte keşfi çok eski değildir. Bu yüzden ilgili âyeti tefsir ederken, kadim müfessirlerin âyeti daha somut hale getirmek için “Gökkuşluğu Dağlarını” kullanmaları mümkün değildir.

Bu keşfedilen “Gökkuşluğu Dağlarına” modern çağda yazılmış olan *Kur'an Yolu Tefsiri*’nde de yer verilmemektedir.

8. Kur'an'da Örümcek Yuvası ve Zamanla Yorumlanışında Meydana Gelen Farklar

Kur'an'da sûreye isim olmuş hayvanlardan biri dişi örümceklerdir. Ankebût Arapça dişi örümcek anlamına gelmektedir. Ankebûtu dişi örümcek olarak görmeyen ve direk örümcek olarak çeviren dil bilginleri de vardır. Ankebût sûresi 41. âyette Allah-u Teâla O’ndan başkasını dost edinenlerin durumunu kendine yuva yapan dişi örümceğin durumuna benzetir.⁵⁵

Örümceğin yuvası ağlardan oluşan bir muhtevaya sahiptir. Dolayısı ile güneş, yağmur ve rüzgâr gibi durumlarda yuva sahibini koruyabilecek şekilde değildir. Bu yapının örümceğe olan faydası avını rahatlıkla ve kolay bir şekilde yakalayabilmesidir. Ama bir rüzgâr bütün yuvasını dağıtabilir ve bu takdirde avını kolay yakalaması durumu hiçbir önem taşımaz. Bu benzetmenin kastı Allah’tan başkasını dost edinen bir kimse avantaj sahibi gibi gözüксе de Allah’tan başkasını dost edinmek hakiki anlamda fayda sağlayacak bir durum değildir.⁵⁶

Örümceklerin genel olarak dişi olanları ağ örmekte, erkek olanlar belli yaşa kadar ağ örseler de bir zaman sonra ağ örmeyi bırakmaktadırlar. Örümcek türlerinden karadul örümcekleri diğer örümceklerden farklı şekilde yuva örerler. Bu örümcekler ağlarının orta tarafına ufak bir tünel örer ve orada saklanarak avlarını beklerler. Karadul örümceklerinin dişileri yuvalarına giren erkek örümceklerle ilişkiye girdikten sonra onları zehirleyerek öldürmektedirler. Ankebût sûresinde geçen örümcek yuvası üstte bahsettiğimiz bilgilerle birleştirildiğinde dişi örümcek yuvası olarak algılanıp dişi örümceğin inşa ettiği bu yuvanın erkeği için bile güvenlik arz etmeyen çürük bir ev olarak yorumlanması âyete başka bir yorumlama perspektifi daha kazandırmaktadır.⁵⁷

⁵⁴ Muhammed Hamdî Yazır, *Hak Dîni Kur'an Dili* (İstanbul: Zehraveyn), 6/386.

⁵⁵ مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعُنُكُوبِ إِذْ أَخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبَيْتِ لَبَيْتُ الْعُنُكُوبِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

⁵⁶ Fahreddin er-Râzî, *Tefsir-i kebir = Mefatihul’-gayb*, 3/189.

⁵⁷ Taslamam vd., *Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize*, 145.

Örümcek ağının dayanıklılığı ve kurşungeçirmez yelek yapımında kullanıldığı günümüzde bilinmektedir. O halde âyette geçen örümcek yuvasının çürük, dayanıksız olması *Kur'an Yolu Tefsiri'*nde de ifade edildiği gibi örümcek ağının, kendisi bakımından sağlam ve yeterli bir yuva olduğu ilmî olarak bilinmekte ise de âyette örümcek ağının, dıştan gelen tesirlere karşı güçsüz olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak bir örümcek ağını dağıtarak yok etmek için bir süpürge yeterlidir. *Kur'an Yolu Tefsiri'*nde ankebût, örümcek olarak tercüme edilmiş ve dolayısıyla dişi örümcekler bağlamında karadul türüne ve yuvasına dair bilgi verilmemiştir. Ama ağın bünyesinde kurşungeçirmez yelek yapımında kullanılacak kadar sağlam olduğu güncel bilgisine de yer vererek açıklama yapılmaktadır.⁵⁸

*Tefsîr-i kebîr'*de bu âyetin tefsirinde örümcek yuvasının dayanıksızlığı ile Allah'tan başkasını dost edinenlerin sığınağının dayanıksızlığı arasında bağ kurmaktadır. Bu âyet bağlamında *Kur'an Yolu* ve *Tefsîr-i kebîr* hemen hemen yakın bir yorumlama noktasında görünmektedirler. Aralarındaki tek fark *Kur'an Yolu'*na âyet ile ilgili ortaya çıkacak ihtilafı önlemek için eklenen güncel bilgidir.⁵⁹

Sonuç

Allah'ın kudretinin işaretlerinden biri olan insan, Allah'ın Kur'ân'da indirdiği vahye âyet dediği gibi kâinatta var ettiği her varlığa hitaben de söylediği gibi "âyetir".⁶⁰

Değişimin en büyük etkeni ve edilgeni olan insanın anlam dünyası, yaşıntısı bağlamında sahip olduğu bilgilere göre değişmekte ve gelişmektedir. Bilim dünyası, insanlığa her gün yeni bilgiler sunmaktadır. Dolayısıyla geçmişten günümüzde insanların, bilgi potansiyelleri ve dünyayı algılamaları birbirlerinden çok farklıdır.

Yaratılanlar üzerine düşünmek, insana pek çok kazanım sağlar. İlk olarak, varlıklar hakkında düşünmek, kişiyi Yaratan'ı tanımaya ve O'na ibadet etmeye götürür. İkinci insan varlıkları inceleyerek bunlarla Yaratıcı 'sının isim ve sıfatlarını daha iyi öğrenir. Üçüncü, insan kâinattaki fizik kanunlarını inceleyip öğrenirse, dünya üzerinde daha rahat bir hayat yaşar. Son, varlıklar hakkında düşünmek, insana sevap kazandırır.

Yaşıntıları, edindiği bilgiler yani tecrübeleri ışığında insan Kur'ân-ı Kerîm'i tekrar tekrar anlamaya çalışır. Kur'ân'ın anlaşılması dinamik bir olgudur. Çünkü Kur'ân Allah'ın kelâmıdır. Herhangi bir zaman dilimiyle veya zeminle kayıtlı değildir. Kıyamete kadar bu dinamikliği devam ettirecektir.

⁵⁸ Karaman vd., *Kur'an Yolu*, 4/272-271.

⁵⁹ Mukâtil bin Süleymân, *Tefsîrû Mukâtil*, 2/321.

⁶⁰ *er-Rûm* 30/20. وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ مُمْتَرُونَ

Bu sebeple Kur'ân ifadeleri, ilmî ve fikrî gelişmenin sonucu olarak, varlık âleminde yeni yeni karşılıklar ve medlûllerle buluşacaktır. Kur'ân'ın eskilerin tespit edemediği yeni bazı önemli noktalarının çözüme kavuşması mümkün olacaktır. Bu sebeple, Kur'ân'ın tefsiri, yeni yorumlar ışığında canlılığını da imaya sürdürecektir. Çünkü İlâhî bilgiye dayalı olan ifadeler bütün zamanları kapsayıcıdır ve her dönemde bilgi arttıkça onun hakkında daha detaylı açıklamalar yapılma imkânı doğacaktır. Bu bağlamda Kur'ân'ın anlaşılmasında her dönemde telif edilen tefsir kaynakları dönemsel bilgiler içermesi bakımından rollerini tamamlayıp statik bir hüviyete bürünmüşlerken, Kur'ânın, yeneden yorumlanma işi, kıyamete kadar gittikçe artan bir önemle devam edecek ve insanların onu kavramasını kolaylaştıracak çalışmalar yapılacaktır.

Kuranın mucize oluşu onun her dönemde yaşanan gelişmelere uygun yorumlamalara fırsat verdiğini göstermektedir. Denebilir. Kuran'ın kendini tefsir etmesi pek anlaşılabilir bir ifade değildir. Çünkü kuranın artık tevili söz konusudur. Bu da her asırda yazılan tefsirlerde açıkça görülmektedir.

Makalede örneklerine yer verildiği gibi bazı ayetler, günümüz bilgisiyle daha farklı yorumlanabilmeye fırsat vermektedir. Öyle ki kimi zaman âyetlerin, bu bilgiler sayesinde kapalı kalan noktalarının daha anlaşılır kılındığına da şahit olmaktayız.⁶¹

İnsanın topraktan yaratılması meselesi Kur'an'ın inzâlinde beri Müslümanların zihin dünyasında yerini almıştı, lakin insan ile toprak arasındaki ilişkiye dair yapılan araştırmalar sonucu keşfedilen aralarındaki elementer uyum yaratılış hikmetinin anlaşılmasını pekiştirdiği gibi, inançsızların Kur'an'a bakışlarını da değiştirmesine vesile olmuştur.⁶²

Kur'an'da insanın, embriyojik yaratımından ayrıntılı bir şekilde bahsedilmektedir. Nevar ki günümüzde biyoloji alanındaki sahip olduğumuz bilgiler ile, bu konuyu içeren ilgili âyetlere baktığımızda mesele daha açık bir şekilde kavranabilmektedir. Bu bilgilere sahip olunmadan önce kadının ve erkeğin birleşmesi sonucu insan neslinde devamlılık sağladığından ve anne karındaki bebeğe dair farklı ifadelerin olduğundan bahsedilmekteydi. Ancak günümüzde ulaşılan bulgularla Kur'ân'ın embriyolojik evreleri teker teker ne kadar güzel açıkladığından söz edilmektedir. Hatta Dr. Moor, Kur'an'da yer alan bu anlatımdan etkilenerek Müslüman olmuştur.

Yukarıda bahsettiğimiz derideki ağrı reseptörleri ise bu bağlamdaki en çarpıcı örnek olabilir. 1400 yıl önce kesinlikle bilinmeyen ancak çağımızda esas ağrıyı hisseden organın deri olduğunun keşfedilmesi, Nisa sûresindeki *إِنَّ الدِّينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّيهِمْ نَارًا كَلَّمَا نَضَجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَا هُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ*

⁶¹ Bkz. Enbiyâ 21/30.

⁶² Bkz. Âl-i İmrân 2/59, Rûm 30/20, Hûd 11/61, Tâhâ 20/55.

عَزِيزاً حَكِيمًا / Şüphe yok ki, âyetlerimizi inkâr edenleri gün gelecek bir ateşe sokacağız; onların derileri pişip acı duymaz hale geldikçe, derilerini başka yeni-siyle değiştireceğiz ki acıyı duysunlar. Allah daima üstündür ve hikmet sahibidir.” âyeti bugün için daha anlaşılır kılmıştır.

Bu Çalışmada referans alınan Kur'an *Yolu* ve Mukâtil bin Süleyman'ın tefsiri bağlamında, ilk dönemlerden günümüze Kur'an yorumlarındaki algı dünyasının nasıl değiştiğini ve anlam ufkunun nasıl genişlediğini görmeye yarayan açıklamalara yer verilmiştir. İnsanın bilgisinin ve ufkunun genişlemesiyle Kur'an'ın yorumu da değişime uğramış, anlam dünyasındaki bu değişim farklı döneme ait iki tefsir arasında kıyaslanarak incelenirken, dönem olarak bu iki tefsir arasında yer alan diğer tefsirlerden de bilgilere yer verilmiştir. Buradan çıkan sonuç şudur ki bilgi seviyesinin değişimi ve farklı çağların insanı olma ve her dönemde elde edilen birikim ve tecrübe müfessirlerin Kur'an yorumunu da etkilemiştir.

Sonuç olarak, Kur'an'ın, her devirde değişen bilgi dünyası ile aktif olan bir yorumlama ve anlamlandırma çabasına muhatap olduğu söylenebilir. Bu farklı yorumlamaların temel sebebi insan ve onun zamanla gelişmekte olan Dünya'ya uyum sağlama çabasıdır. Bilimsel veriler her geçen gün artmakta ve bu verilerin ışığında doğru bir nizam ile Kur'an'a bakıldığında Kur'an hem daha derinlemesine hem de farklı pencerelerden yorumlanabilmektedir. Kur'an'daki anlam zenginliğine örnek oluşturacak noktalardan biri de O'na bilimsel pencereden bakmakla elde edilebilmektedir.

Kaynakça

- Ahmed Ömer Ebu Hacer. *Tefsirü'l İlmi li'l Kur'ân fi'l Mizan*. 1 Cilt. Daru'l Kutbe,1991.
- Ateş, Abdurrahman. "Geçmişten Günümüze Bilimsel Tefsir Okulu". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4 (2012).
- Alemdar, Yusuf. *Kur'an- Astronomi İlişkisi*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 1. Basım, 2012.
- Birişik, Abdülhamit. "Müfessir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 31/498-500. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Dorman, Emre. *Modern Bilim: "Tanrı Var"*. İstanbul: İstanbul Yayınevi. 15. Basım, 2018.
- Karaman, Hayreddin. *Kur'an Yolu: Türkçe Meal ve Tefsir*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2. Basım, 2007.
- Kocabaş, Şakir. *Kur'an'da Yaratılış*. İstanbul: Küre Yayınları, 2003.
- Kurtubi, Ebû Abdillâh Muhammed bin Ahmed b. Bekr. *el-Câmi Li Ahkâmî'l-Kur'ân*, 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r risâle, 2006.

- Mevdûdî. *Tefhimu'l Kur'an*. çev. Yusuf Karaca, Ali Ünal, Nazife Şişman. 7 Cilt. İstanbul: İnsan Yayınları, 1986.
- Mukâtil bîn Süleymân. *Tefsir-i kebîr*. çev. Beşir Eryarsoy. 4 Cilt. İstanbul: İşaret Yayınları, 1. Basım, 2017.
- Mukâtil bin Süleymân, *Tefsirû Mukâtil b. Süleymân*. Kahire: el-Hey'etü'l-Misriyyeti'l-Amme li'l-Kitab, 1979.
- Polatoğlu, Özey. *Kur'an ve Bilim Işığında İnsan Olurken*. İstanbul: Çıra Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Câmi'ul- beyân An Te'vîli Âyi'l Kur'ân*. 25 Cilt. Kahire: Dâru Hicr, 2001.
- Taslaman, Caner. *Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize*. İstanbul: İstanbul Yayınevi, 7. Basım, 2004.
- Taşkınçay, Pelin. *Allah, Bilim ve Kur'an*. Ankara: Krp Yayıncılık. 1. Basım, 2018.
- Yazır, Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. 10 Cilt. İstanbul: Zehraveyn.
- Yıldırım, Zeki. "Enbiya 30 Ekseninde Evrenin Oluşumu". Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 39 (2013): 48-76.
- Yüksel, Emrullah. "Evrenbilimine İlişkin Bazı Kur'an Öğretileri". Journal of Istanbul University Faculty of Theology 2 (Nisan 2012): 7-13.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin, *et-Tefsîr ve'l-müfessirûn*, Mısır: 1976.